

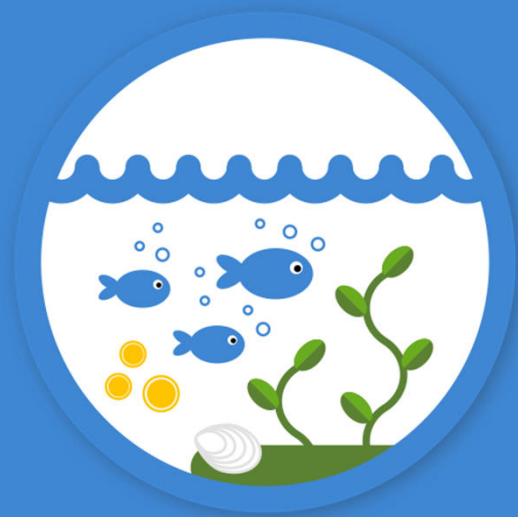
Ajankohtaista vesienhoidosta lisalmen reitillä

Vesiviestillä vaikuttavuutta, lisalmen reitin- seminaari
18.3.2019, lisalmi

Vaikuta vesiin!

Veli-Matti Vallinkoski, Pohjois-Savon ELY-keskus

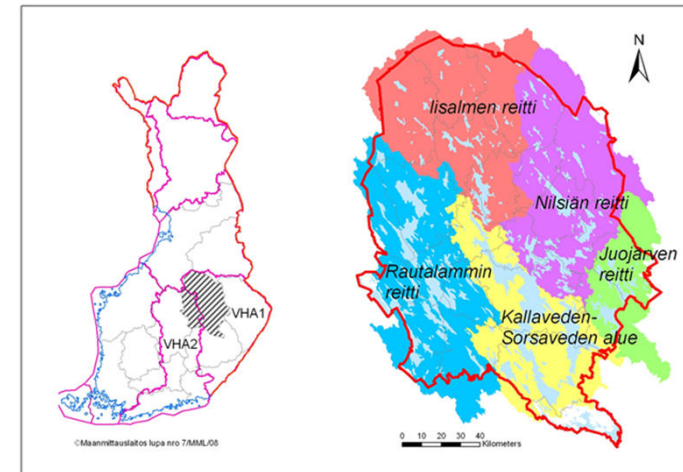

Vesienhoito lisälmen reitillä

Vaikuta vesiin!

Vesienhoidon säädökset ja suunnitelmat

- Euroopan unionin direktiivi vesienhoidon puitteista 2000/60/EY
- Laki vesien- ja merenhoidon järjestämisestä 1299/2004 (lisäksi Vna 1040/2006, Vna1303/2004, Vna 1022/2006 täydennyksineen)
- Keskeiset tavoitteet
 - Vesien tila ei heikkene
 - Pilaavien ja haitallisten aineiden pääsyä vesiin rajoitetaan
 - **Pintavedet vähintään hyvässä ekologisessa ja kemiallisessa tilassa 2015** (määräaikapidennykset mahdollisia 2021 tai 2027 saakka)
 - **Pohjavesien hyvä määrällinen ja kemiallinen saavutetaan 2015** (2021, 2027)
 - Tulvien ja kuivuuden vaikutuksia rajoitetaan
- Suunnittelinstrumentteina **vesienhoitosuunnitelmat (VHS)** ja **toimenpideohjelmat (TPO)**, tarkistetaan 6 vuoden välein
 - Vuoksen vesienhoitoalueen (VHA1) vesienhoitosuunnitelma vuosille 2016-2021 (edellinen 2010 - 2015)
 - Kymijoen-Suomenlahden vesienhoitoalueen (VHA2) vesienhoitosuunnitelma vuosille 2016-2021 (edellinen 2010 -2015)
 - Pohjois-Savon toimenpideohjelma vuosille 2016-2021 (edellinen 2010-2015)

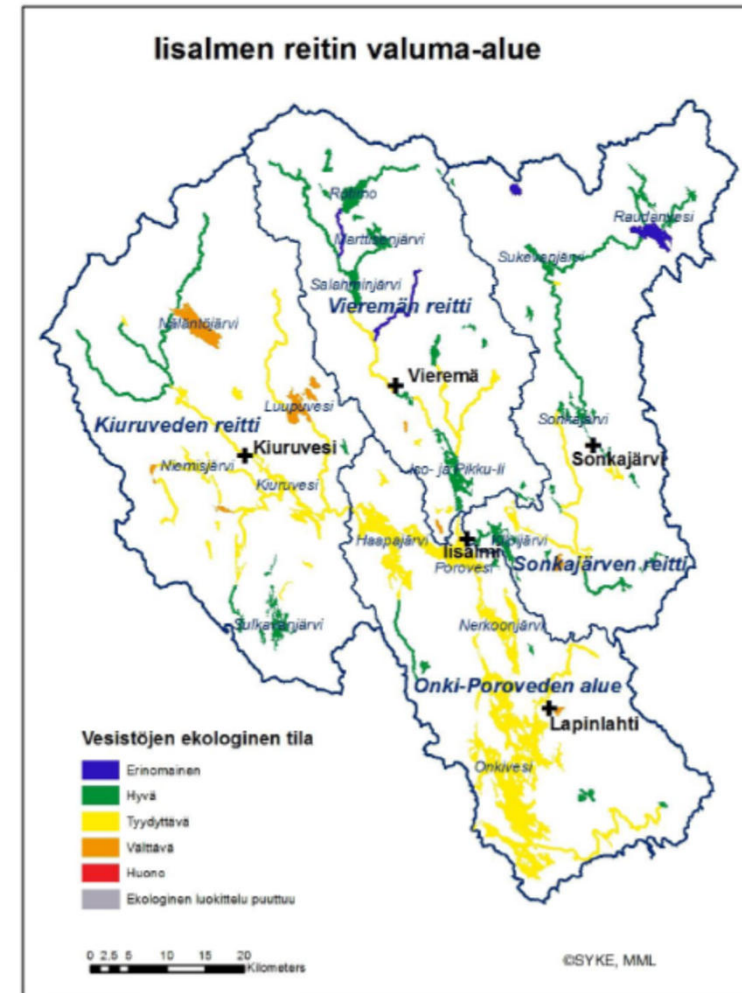
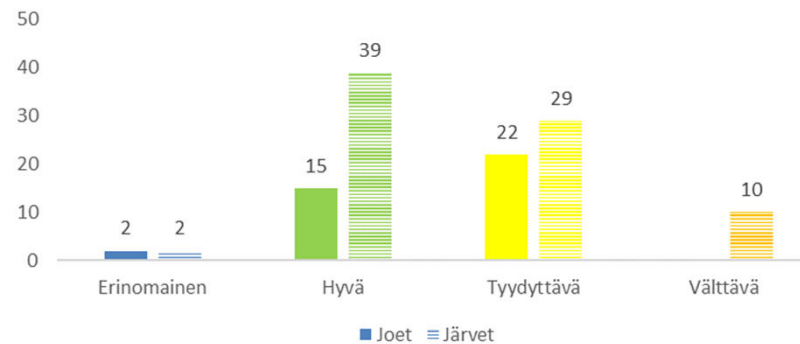
Vaikuta vesiin!

Vesienhoidon tavoitteista lisälmen reitillä

(TPO 2015 – 2021)

- Noin puolet reitin vesistöistä hyvää heikommassa tilassa
- Haittoina rehevöityminen, happiongelmat, sisäinen ravinnekuormitus, hydrologiset ja morfologiset muutokset
- Toimenpidetarpeet kohdentuvat etenkin hajakuormituksen vähentämiseen (maatalous, metsätalous, haja-asutus) ja vesistö- ja valuma-aluekunnostuksiin. Pistekuormitus paikallinen tekijä.
- Pohjavesialueista ns. riskialueita kolme:
 - Peltosalmi – Ohenmäki
 - Harjamäki – Käärnelahti
 - Haminmäki - Humppi

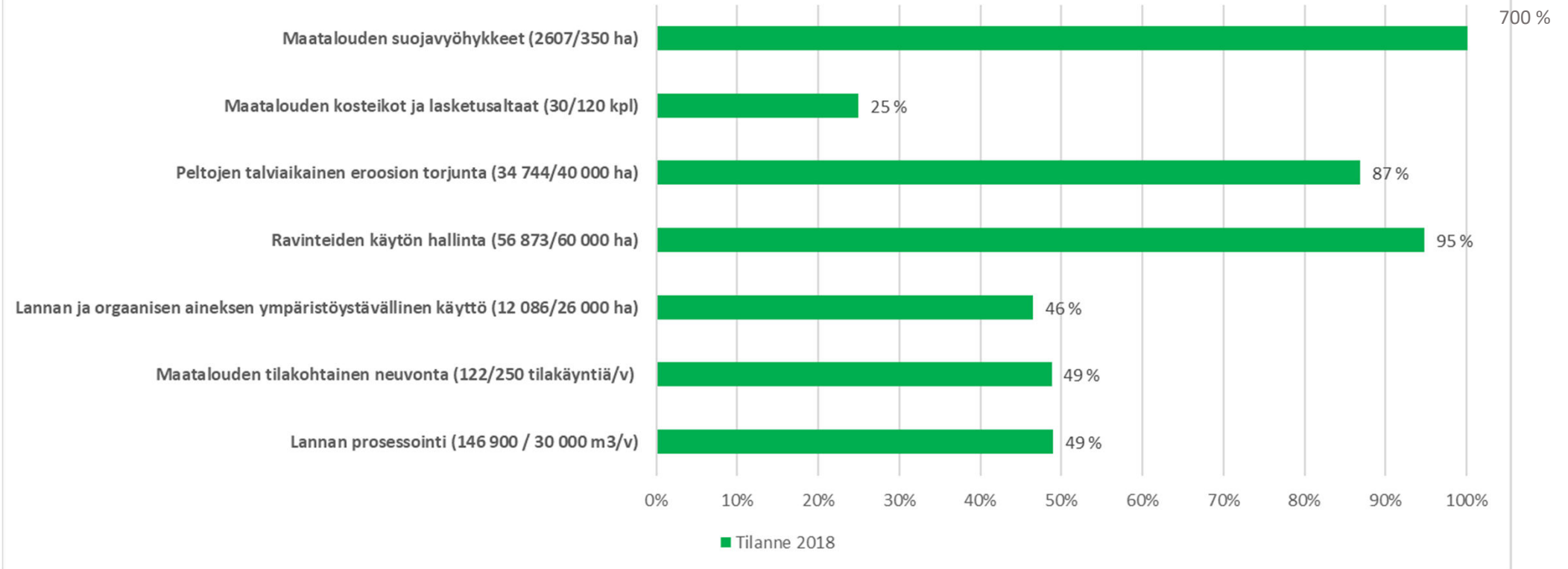
Vesistöjen tila lisälmen reitillä (2013)

Vaikuta vesiin!

Toimenpiteiden toteutuksen väliarvio 2018

Iisalmen reitin maatalouden vesienhoitotoimenpiteet

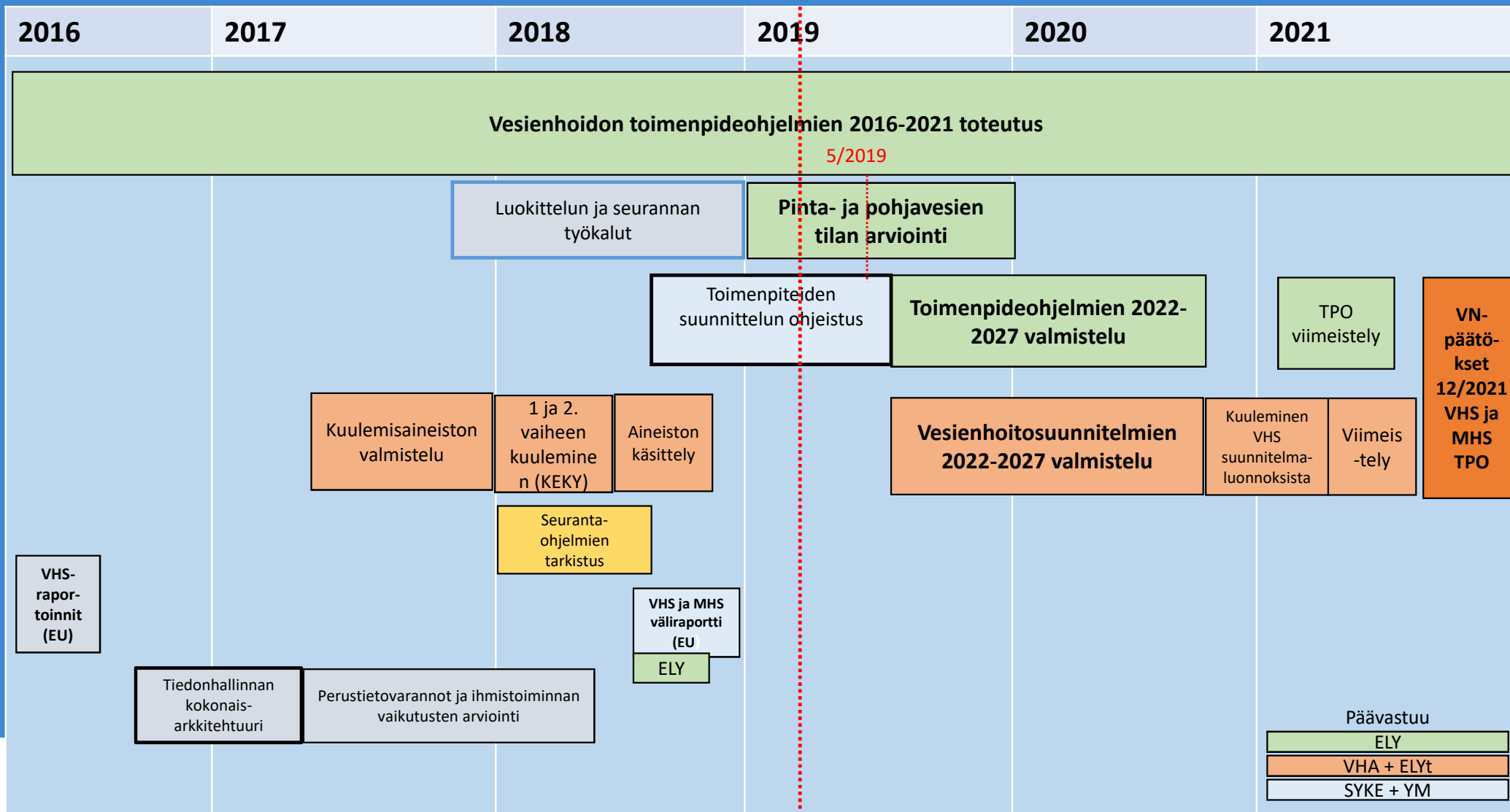
Vaikuta vesiin!

Vesienhoitosuunnitelmien päivitys vuosille 2021 – 2027 käynnistynyt

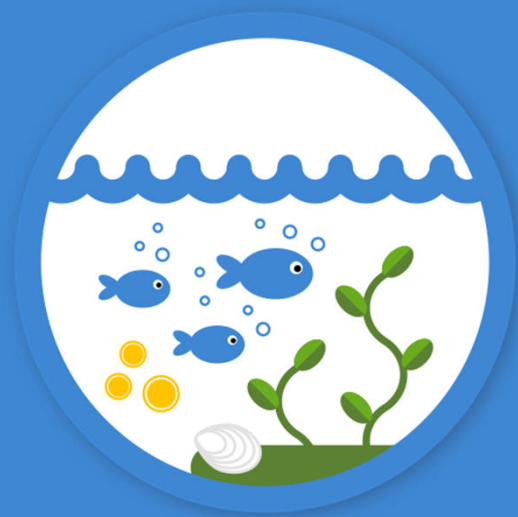
- Suunnittelun periaatteet ja tavoitteet pääosin ennallaan, ELY-keskukset vastaavat työstä omalla alueella yhdessä sidosryhmiensä kanssa (YTR).
- YM, SYKE, LUKE ja vesienhoitoalueiden ELY-keskukset osallistuvat työhön
- Pintavesien ekologinen, kemiallinen ja HYMO- luokittelu sekä ihmistoiminnan vaikutusten tarkistaminen alustavasti valmiina toukokuun 2019 loppuun mennessä. Sama tavoiteteaika pohjavesien tilan luokittelulle sekä riskinarvioinnin tarkistamiselle.
- Toimenpiteiden suunnittelu ja vesienhoitosuunnitelmien sekä toimenpideohjelmien tarkistus käynnistyy syksyllä 2019
- Vesienhoitosuunnitelmat valtioneuvoston hyväksyntään 12/2021

Vaikuta vesiin!

Vesienhoidon aikataulut 2016 -2021

Luokittelu vesien:

Hanketoiminnasta

Vaikuta vesiin!

Virtaveden ja vaelluskalat kiinnostaa!

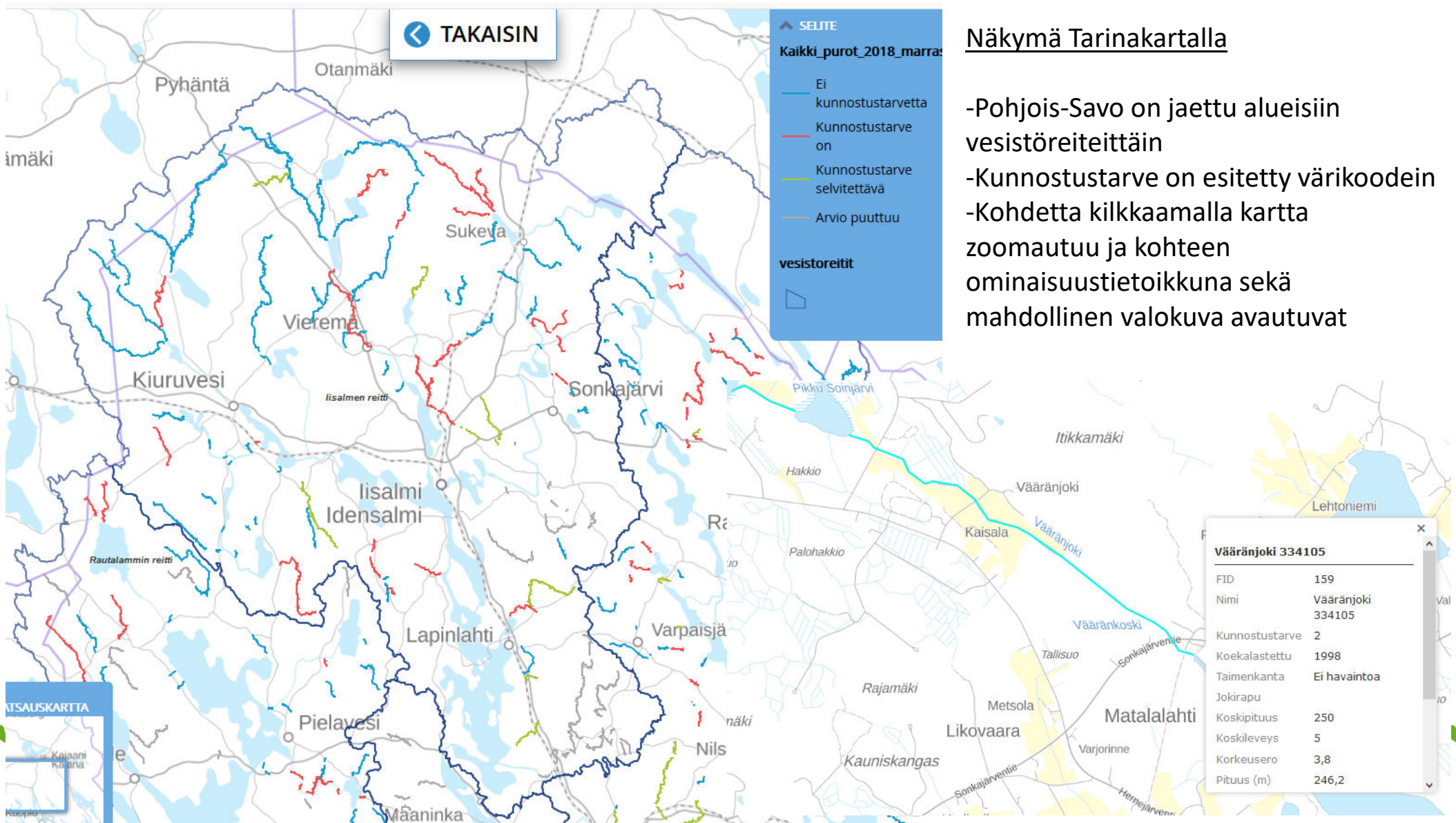
Vaikuta vesiin!

Pohjois-Savon puroaineistot Tarinakartalle

- Pohjois-Savon alueella on tehty vuosien 1997-2000 aikana puroinventointi, jossa on inventoitu noin 550 puroa. Iisalmen reitillä on 107 inventoitua puroa.
- Kartoituksessa havainnoitiin pienimuotoisten virtavesien ominaispiirteitä, niiden luonnontilaisuutta sekä kunnostustarvetta. Koekalastuksia tehtiin noin 150 purolla.
- Tulokset on koottu Tarinakartalle (ArcGIS Online Story Map), joka valmistuu ja julkaistaan kevään 2019 aikana.
- Tarinakartassa esitellään Pohjois-Savon vesistöreiteittäin yksittäisiä puroja ominaisuustietoineen sekä valokuvineen.
- Tarinakartta voi toimia viranomaisten apuna esimerkiksi metsäojitusten suunnittelussa ja kunnostajien ja kansalaisten apuna kunnostuskohteiden valinnassa.
- Tarinakartasta omat versionsa viranomais- ja kansalaiskäyttöön.

Vaikuta vesiin!

Näkymä Tarinakartalla

- Pohjois-Savo on jaettu alueisiin vesistöreiteittäin
- Kunnostustarve on esitetty värikodein
- Kohdetta klikkaamalla kartta zoomautuu ja kohteen ominaisuustietoikkuna sekä mahdollinen valokuva avautuvat

Esimerkkikohde lisalmen reitiltä

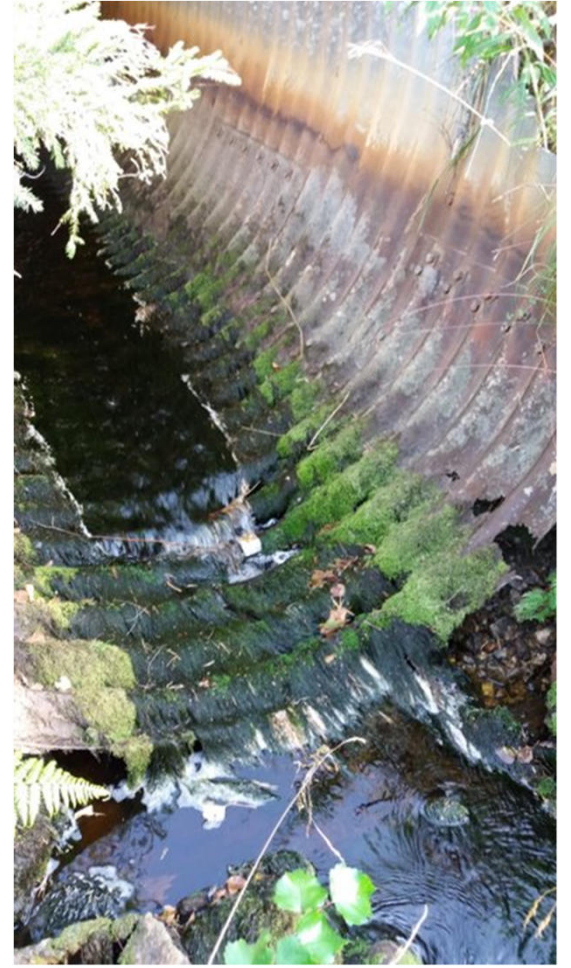
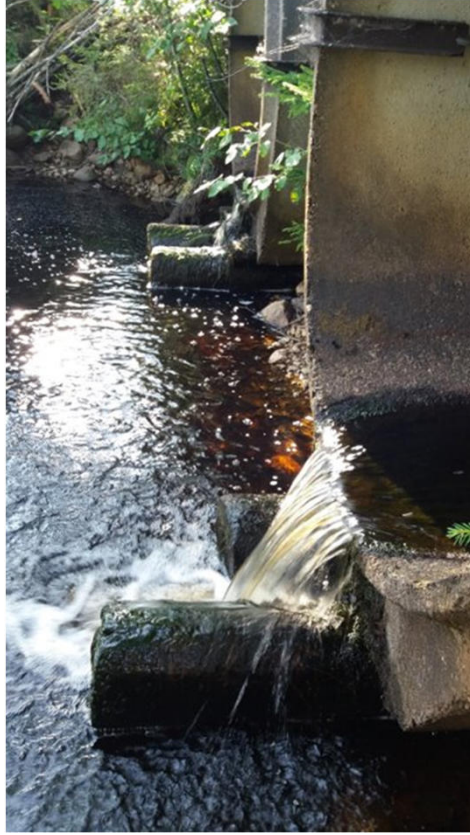
RYTKYNKOSKI 332404

Savijärvi-Rytkynjärvi
Pituus 1000 m
Koskileveys 10 m
Korkeusero 7,3 m
Taimenkanta: -
Koekalastus: 1998
Kunnostustarve: ei

Puro on lähes koko pituudeltaan koskimainen tai nivamaisesti virtaava. Rytkynkoskessa on sijainnut kolme erillistä myllyä, joista alimmaisen rakenteet patoineen on vielä uomassa paikoillaan. Koski kunnostettiin uittosäännön kumoamisen yhteydessä 2000-luvun alussa purkamalla perkauskivisaarekkeit, kynnystämällä, kiveämällä poikastuotantoalueet ja sorastamalla. Alimpaan koskeen ohjattiin myllypadosta virtausta virtaussuunnassa vasemman puoleiseen uomaan ja siihen rakennettiin mutkitteleva alivesiuoma. Koskessa on kauttaaltaan rehevä kasvillisuus, joskin kunnostuksen jälkeen vesisammalkasvillisuus on vasta palaututumassa. Koski virtaa kylämaisemassa paikoitellen jyrkkärantaisena ja kohtalaisen kirkasvetisenä. Rantakate on säilynyt hyvänä. Virtaama riittää taimenen koko elinkierrolle. Vuoden 1998 koekalastuksessa saatiin erittäin runsaasti särkiä, ahvenia sekä lisäksi mateita ja kivisimppuja.

Vaikuta vesiin!

Noususteet

Vaikuta vesiin!

Nousuestekartoitus, esimerkkinä Nilsiä reitti

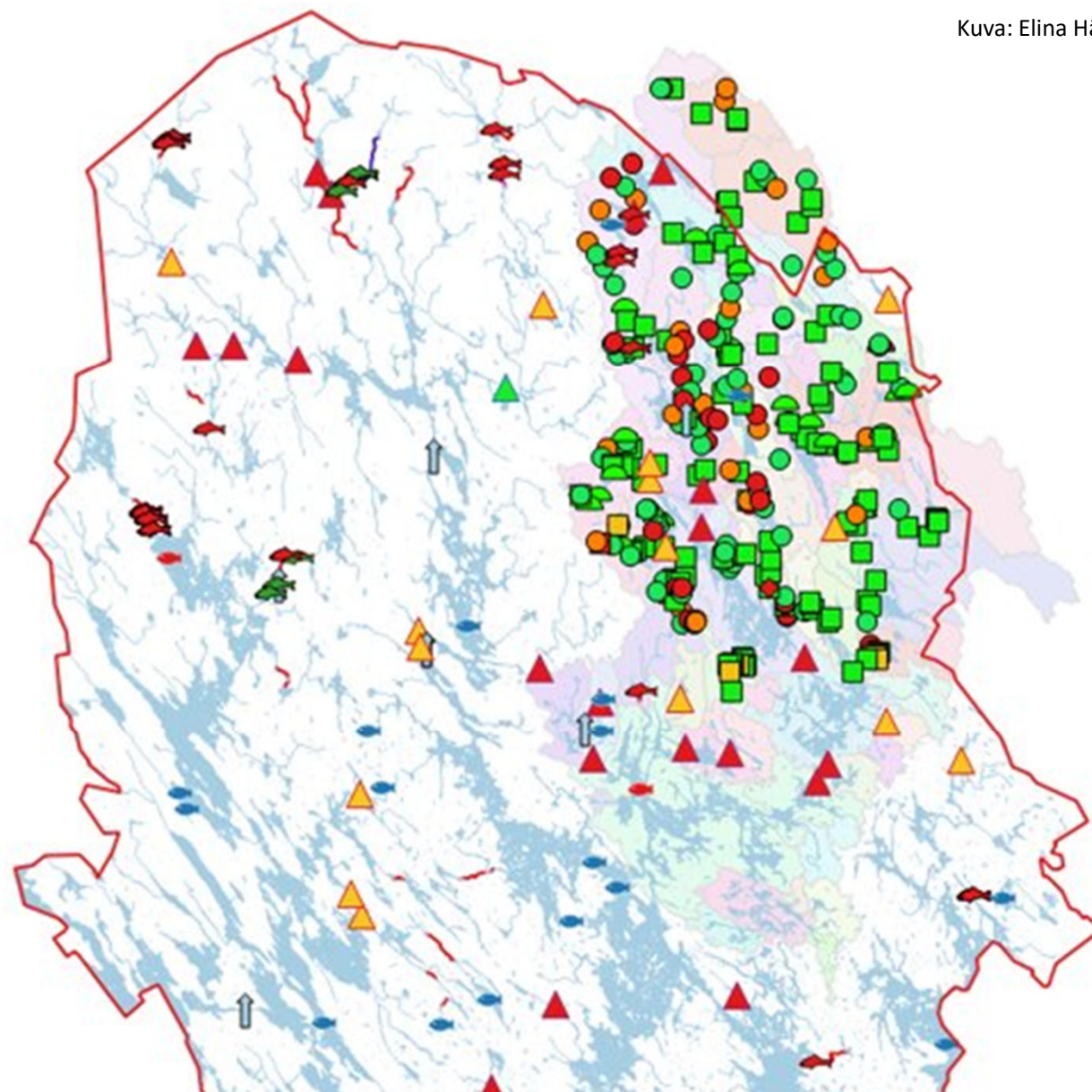
Kuva: Elina Häikiö

Nousuestekartoitus 2018

- silta, ei este
- silta, osittainen este
- silta, täydellinen este
- ▲ putkisolta, ei este
- ▲ putkisolta, osittainen este
- ▲ putkisolta, täydellinen este
- rumpu, ei este
- rumpu, osittainen este
- rumpu, täydellinen este
- ◆ pato, täydellinen este

Sähkökoekalastukset (Hertta-rekisteri)

- 🐟 Harjus
- 🐟 Taimen

Vaikuta vesiin!

Virtavesihankkeista Iisalmen reitillä

- Purojen fyysinen tila ja kunnostustarve on inventoitu vv. 1998-2000 (Tarinakartta). Vaellusesteiden selvittäminen on vielä osittain kesken.
- Etenkin Vieremän alueella on virtakutuisille kaloille erityisen lupaavia purokohteita.
- K-ryhmä ja WWF ovat olleet kiinnostuneita purokohteiden ennallistamishankkeista ja pienimuotoisten noususteiden poistamisesta Iisalmen ja Vieremän alueella. Toimintaa valmistellaan yhdessä ELY:n kanssa toukokuussa.
- Kalastusalueiden yhdistyminen kalatalousalueiksi ja suuremmiksi reittikohtaisiksi kokonaisuuksiksi voi myös vaelluskalojen elinympäristökunnostuksiin keskittyviä hankkeita.

Vaikuta vesiin!

Omaehtoiset kunnostushankkeet

- Vesistön tai valuma-alueen kunnostus- ja hoitovastuun ottaa paikallinen toimija (osakaskunta, kalatalousalue, kyläyhdistys, suojeluyhdistys, metsästysseura, kunta jne.).
- ELY- keskus voi myöntää valtion harkinnanvaraisia kunnostusavustuksia omaehtoisten hankkeiden toteutukseen ja suunnitteluun. Yleensä max. 50 % kokonaiskustannuksista.
- Hanke suunnitellaan ja toteutetaan yleensä asiantuntijaohjauksessa.
- Avustettavien kohteiden valintaperusteina ensisijaisesti vesienhoidon tavoitteet ja toimenpiteiden vaikuttavuus sekä toteutuskelpoisuus.
- Toimenpiteitä voidaan toteuttaa talkoilla (omarahoitusosuutta) tai ostopalveluina, useimmiten kyse näiden yhdistelmästä
- Hankkeen kesto yleensä 1 – 3 vuotta.

Vaikuta vesiin!

Omaehtoiset kunnostushankkeet

- Omaehtoisia kunnostushankkeita toteutuksessa tällä hetkellä 15, joista lisälmen reitillä 3 (lisälmen Nieminen, Sonkajärvi, Pikku-Siikalampi), lisäksi vireillä muutamia hankkeita (mm. Kiuruveden Niemisjärvi, Vääräjärvi, Onkiveden alue).
- Hankeaktiivisuutta ja toteuttajia tarvitaan lisää!

Vesiensuojelun tehostamisohjelma

Rahoitusta vuosille
2019 – 2021
yhteensä
45 milj.€

VAIKUTA
VESIIN

Ohjelman teemat ja rahoituksen jakaantuminen

25 M€

Maatalouden innovatiiviset menetelmät

10 M€

Vesistökuunnostushankkeet ja asiantuntijaverkostojen vahvistaminen

4 M€

Kaupunkien vesien hallinta ja haitallisten aineiden vähentäminen

4 M€

Itämeren hylkyihin liittyvien riskin vähentäminen

2 M€

Itämeren ja vesien tilan selvitykset ja tutkimus

5

12.3.2019

Vaikuta vesiin!

Maatalouden innovatiiviset menetelmät

- Vähennetään ravinteiden päätymistä vesistöön tehostamalla maatalouden vesiensuojelua
- Kehitetään vesiensuojelun toimintamalleja valuma-alueille ja syvennetään toimijoiden yhteistyötä
- Tuetaan tulevan EU-rahoituskauden maatalouden ympäristötoimenpiteiden valmistelua
- Edistetään kärkihankkeessa kokeiltujen innovatiivisten vesiensuojelutoimenpiteiden käyttöä
- Pääosa rahoituksesta rannikkoalueiden kipsihankkeisiin, joita koordinoi Varsinais-Suomen ELY-keskus
- Osa rahoituksesta YM:n koordinoimiin rakennekalkin ja kuitulieteen käyttömahdollisuuksia selvittäviin T&K hankkeisiin
 - Pohjois-Savon ELY ja Keski-Suomen ELY ovat jättäneet yhdessä hankehakemuksen YM:lle 30.1.2019
 - Mukana mm. LUKE Maaninka ja Jyväskylän AMK, hankkeen toteutuessa pilottitiloja ja teollisuuden kierrätysraaka-aineita kaivataan!

Vaikuta vesiin!

Vesistökuunnostukset ja asiantuntijaverkostot

- Parannetaan vesistöjen tilaa ja virkistyskäyttömahdollisuuksia
- Lisätään lähiympäristön viihtyisyyttä ja rantakiinteistöjen arvoa
- Parannetaan vesistön kalataloudellisia edellytyksiä sekä luonnon- ja maisemansuojelua
- Asukkaiden oma toiminta ja paikallinen yhteistyö ovat ratkaisevia
- Rahoituksen ansiosta voidaan lisätä kunnostushankkeiden määrää
- ELY-keskukset voivat tukea alueellisia asiantuntijaverkostoja nykyistä paremmin
- Valtionavustusten haku aukeaa ELY-keskuksissa huhtikuussa 2019

Vaikuta vesiin!

Kaupunkivesien hallinta ja haitallisten aineiden vähentäminen

- Käytössä luontopohjaiset menetelmät veden pidättämiseen ja imeyttämiseen, mm. kosteikot, virkistysalueet
- Hule- ja jätevesien hyvä kemiallinen tila vähentämällä haitallisia aineita ja muoveja
- Jaetaan lisätietoa haitallisten aineiden esiintymisestä vesiympäristössä sekä niiden vaikutuksista ekosysteemeihin ja ihmisen terveyteen
- Kaupunkivedet ja haitalliset aineet -teemaa hallinnoi Etelä-Savon ELY-keskus
- Asiantuntijoina ja hankkeiden arviointiin osallistuvina ELY-keskuksina toimivat Hämeen, Pirkanmaan, Kaakkois-Suomen, Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Uudenmaan ELY-keskukset

Vaikuta vesiin!

Itämeren ja vesien tilan selvitykset ja tutkimukset

- Ohjelmassa tuotetaan myös Itämeren ja sisävesien suojelua tukevaa tutkimustietoa, joka auttaa kohdentamaan tilaa parantavia toimenpiteitä vaikuttaviin ja kustannustehokkaisiin kohteisiin.
- Tutkimustieto on oleellista ohjelman vaikuttavuuden seurannassa

Vaikuta vesiin!

Lisätietoja vesistä ja vesienhoidosta

- Valtakunnallinen vesienhoidon suunnitteluaineisto
 - www.ymparisto.fi/vaikutavesiin
- Pohjois-Savon ELY-keskuksen vesienhoidon sivut (vesienhoitosuunnitelmat ja toimenpideohjelma)
 - <http://www.ymparisto.fi/vesienhoito/pohjois-savo>
- Vesikartta
 - <http://paikkatieto.ymparisto.fi/vesikarttaviewers>
- Avoin tieto (vedenlaatu, vesimuodostumatiedot jne.)
 - http://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Ymparistotietojarjestelmat
- Vedenlaadun tarinakartta (Pohjois-Savon järvien vedenlaadun kehitys)
 - <https://arcg.is/0fjba9>

Vaikuta vesiin!